

УДК 356.2:346.7

DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v103.2024.11>

Е. П. Іванченко

ДО ПИТАННЯ ПРО ФУНКЦІЇ ТА ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ БРОКЕРІВ У МИТНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ (ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

Постановка проблеми. Реалізація стратегічного курсу України на набуття повноправного членства нашої держави в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору зумовлює імператив формування оновленої правової бази, що відповідатиме стандартам та принципам ЄС та НАТО, зокрема, у сфері економічної діяльності, в тій її частині, що стосується правового статусу суб'єктів господарювання.

Відсутність ефективно діючих правових норм, які закріплюють специфіку економічних відносин на конкретному етапі їх історичного розвитку, унеможливує успішне завершення розпочатих в Україні реформ, так само як і норми права не здатні виступати самостійним інструментом регулювання без відповідних засобів [1, с. 125], переважно, економіко-правових.

В контексті викладеного, критерієм ефективності впливу окремих правових факторів (засобів) на суспільні відносини різної галузевої приналежності виступає поліструктурна категорія «*механізм правового регулювання*».

За усталеним науковим підходом під механізмом правового регулювання розуміють взяті в єдності систему *правових засобів*, способів і форм, за допомогою яких нормативність права переводиться в упорядкованість суспільних відносин, задовольняються інтереси суб'єктів права, встановлюється і забезпечується правопорядок («належне у праві стає сущим» або реальним). Механізм поєднує явища правової дійсності: засоби правового регулювання (норми, правовідносини); способи правового регулювання (дозволи, зобов'язання, заборони); форми реалізації права (використання, виконання, дотримання, застосування). Механізм правового регулювання створюють такі елементи, як: принципи права, норми права, нетипові правові приписи (спеціалізовані норми права), об'єктивовані в нормативно-правових актах, правовідносини, суб'єктивні права і обов'язки в їх індивідуалізації (конкретизації), акти безпосередньої реалізації прав та обов'язків, акти застосування норм права тощо [2, с. 540; 3, с. 29; 4, с. 774–775].

В науковій літературі постулюється мета механізму правового регулювання, як забезпечення безперешкодного руху інтересів суб'єктів до цінностей, гарантованість їхнього справедливого задоволення. Виходячи з цього, механізм правового регулювання визначається як система правових засобів, організованих найбільш послідовним чином з метою подолання перешкод, що стоять на шляху задоволення інтересів суб'єктів права. Таке розуміння мети фактично наголошує на тому, що за сучасних умов розвитку суспільства в механізмі правового регулювання повинно більше приділятися уваги регулюванню правовідносин за допомогою різних правостимулюючих засобів [5, с. 141].

Отже, механізм правового регулювання суспільних відносин, як складна і багатоаспектна категорія, складають окремі елементи, які забезпечують його функціонування на будь-якій стадії правового регулювання через *правові засоби*, як «правові явища, що відображаються в інструментах (установленнях) та діяннях (технології), за допомогою яких задовольняються інтереси суб'єктів права, забезпечується досягнення соціально корисних цілей» [6, с. 42].

Аналізуючи особливості правового становища митних брокерів в митному просторі України важливо дослідити та виокремити *правові засоби*, які відіграють важливу роль в механізмі правового регулювання митної брокерської діяльності.

Серед вагомих правових засобів регулювання суспільних відносин в загальному механізмі правового регулювання, науковці виділяють *функції та принципи*, як окремі елементи, які тісно пов'язані між собою.

Метою статті є всебічне дослідження, виокремлення, змістовне наповнення та науковий аналіз функцій та принципів діяльності митних брокерів у митному просторі України з господарсько-правових позицій, як вагомих правових засобів регулювання суспільних відносин митного посередництва в загальному механізмі правового регулювання.

Виклад основного матеріалу. Функції та принципи правового регулювання становлять собою фундаментальні елементи, які визначають природу та особливості механізму правового регулювання суспільних відносин. Належне розуміння цих елементів є необхідною передумовою для правильного застосування норм права.

Функції виражають практичні напрями правового впливу, а принципи втілюють його ідейну основу. Разом вони формують механізм правового регулювання, який сприяє впорядкуванню суспільних відносин. Призначення будь-якої соціально-економічної категорії, зазвичай, аналізується через призму соціального ефекту (необхідності), який досягається в суспільстві завдяки її функціонуванню. Соціальний ефект певного правового інституту проявляється у його *функціях та принципах*. Перші визначають конкретні напрями досягнення мети, що покладена в основу реалізації відносин, другі є вихідними засадами такого явища [7, с. 63].

У правовій науці функція права визначається як соціальна роль права, що спрямована діяти у макро- або мікросередовищі, тобто встановлювати соціальні відносини, надавати їм правового визначення, привносити певну інформацію у соціальні контакти. Величезний досвід активного використання поняття «функція права» сьогодні не дає змоги констатувати наявність єдиної точки зору на цю категорію. Якщо узагальнити існуючі наукові погляди, то можна зробити висновок, що під функцією права розуміють або соціальне призначення права, або напрями його правового впливу на суспільні відносини, або і те, і інше разом [8, с. 69].

Зважаючи на те, що митні брокери, як суб'єкти посередницької підприємницької діяльності відіграють важливу роль у сучасній системі міжнародної торгівлі, сприяючи безперешкодному переміщенню товарів через митний кордон України тощо, їхні *функції у митному просторі України є специфічними*.

У науковій літературі зазначається, що в особливих умовах господарювання підприємницька діяльність у сфері митного посередництва із декларування товарів і транспортних засобів, їх переміщення через митний кордон України, відіграє

важливу роль у оптимізації та покращенні умов діяльності суб'єктів ЗЕД, що є надзвичайно важливим в умовах продовження військових дій, погіршення економічних показників та масової міграції населення [9, с. 139].

Митні посередники, або ж митні брокери, пропонують широкий спектр послуг, які значно спрощують процес митного декларування для суб'єктів ЗЕД. Їх залучення знімає з декларанта тягар самостійного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, виконання численних митних формальностей, а також безпосередньої комунікації із митницею. Наведені обґрунтування доводять економіко-правовий статус митного посередника як особи, що є «проміжною ланкою» між суб'єктом ЗЕД, Держмитслужбою та іншими органами державної влади.

Вказане дозволяє сформулювати поняття *митного посередницького правовідношення*, як сукупності специфічних суспільних відносин, що виникають на підставі норм права, за яким одна сторона (митний брокер), самостійно, систематично, на платній основі, у межах повноважень передбачених договором про надання митних брокерських послуг, вчиняє у митному просторі України від власного імені юридичні та (або) фактичні дії в інтересах іншої сторони (суб'єкта ЗЕД), з метою створення для останнього бажаних наслідків, щодо митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України та виконання митних формальностей.

Посередництво, як система правовідносин, знаходить своє вираження у специфічній договірній юридичній конструкції – посередницькому договорі. Однак, в юридичній літературі не існує єдиної думки щодо того, яке саме правовідношення (між якими суб'єктами) слід вважати безпосередньо правовідношенням посередництва: внутрішнє чи зовнішнє. Важливо зазначити, що посередництво не лише ініціює виникнення нових правовідносин між посередником та третіми особами, воно сприяє встановленню прямого юридичного зв'язку між замовником та третіми особами. Цей зв'язок, який кваліфікується як господарський, стає результатом реалізації «внутрішнього» та «зовнішнього» посередницьких правовідносин. Отже, до кола суб'єктів посередництва, окрім замовника та посередника, слід також відносити третіх осіб, які вступають у правовідносини з посередником та/або замовником його послуг у наслідок реалізації посередницької діяльності [10, с. 159].

Митний брокер як основний суб'єкт митної брокерської діяльності – це є суб'єкт господарювання, який систематично здійснює на професійних засадах митну посередницьку діяльність, від власного імені, за рахунок та в інтересах суб'єкта ЗЕД, з метою отримання прибутку, шляхом надання митної брокерської послуги, виконуючи у митному просторі України специфічні функції.

Серед основних функцій митних брокерів при здійсненні ними професійної посередницької діяльності, можна виділити наступні:

1) *інформаційна* – сутність якої полягає у збиранні, обробці, зберіганні, поширенні та наданні інформації митним брокером з метою задоволення потреб суб'єктів ЗЕД, а саме: щодо існуючих митних правил та митних формальностей; щодо класифікації товарів, митних тарифів і зборів, вимоги до маркування та упаковки, обмежень і заборон на імпорт та експорт, митних пільг; щодо логістики та стра-

хування вантажів; щодо порядку декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України; стосовно переліку документів, потрібних для здійснення митного контролю та митного оформлення; щодо змін митного законодавства тощо;

2) *стимулююча* – зміст якої полягає у сприянні митними брокерами розвитку зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання, активізації розвитку міжнародної торгівлі та національної економіки в цілому;

3) *комунікативна* – під якою розуміється встановлення ефективної взаємодії митним брокером з наявними клієнтами, органами державної влади (передусім із Держмитслужбою) та місцевого самоврядування, налагодження підприємницьких контактів із потенційними клієнтами;

4) *організаційна* – яка полягає в оптимізації виробничих процесів шляхом впровадження інноваційних форм та методів роботи, поєднуючи їх з перевіреними традиційними підходами; в забезпеченні чіткої та ефективної роботи всіх структурних підрозділів і персоналу юридичної особи митного брокера, що включає розробку та впровадження організаційної структури, яка відповідає цілям та задачам компанії, а також забезпечує раціональний розподіл повноважень та відповідальності; підбір та навчання кваліфікованого персоналу, який володіє необхідними знаннями та навичками для виконання своїх функцій; забезпечення матеріально-технічного оснащення юридичної особи митного брокера, необхідними ресурсами для виконання її діяльності; встановлення та дотримання внутрішніх правил та процедур, які регламентують роботу компанії та її співробітників; контроль та координацію роботи всіх структурних підрозділів та персоналу компанії; мотивацію та стимулювання персоналу до ефективної роботи; впровадження та підтримку корпоративної культури і сприятливого мікроклімату в колективі; підвищенні рівня обслуговування клієнтів та якості надання митних брокерських послуг. Крім того, митний брокер організовує попередню підготовку, повноту і точність заповнення документів і декларацій; обирає належні класифікатори товарної номенклатури; забезпечує декларування товарів; збирає та перевіряє ветеринарні та фітосанітарні сертифікати, дані екологічного, радіологічного, санітарного контролю та інші дозвільні документи; перевіряє інвойси та договори; розраховує митні платежі; вносить дані в електронну базу тощо;

5) *експертна* – зміст якої полягає в наданні висококваліфікованої вузькогалузеві допомоги митним брокером суб'єктам ЗЕД з питань митного контролю та оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України; аналізі потенційних митних ризиків; консультуванні з питань митних спрощень та оптимізації процесу митного оформлення товарів, митного законодавства тощо;

6) *контрольна* – сутність якої полягає у забезпеченні митним брокером відповідності митного оформлення товарів та транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, вимогам законодавства України і реалізується шляхом: перевірки достовірності та повноти документів, що подаються для митного оформлення; забезпечення дотримання декларантами встановлених процедур митного контролю; сприяння митним органам у здійсненні митного контролю; запобігання порушенням митного законодавства. Важливо зазначити, що контрольна

функція митних брокерів не є тотожною функції митного контролю, яку здійснюють митні органи, їхня роль полягає в тому, щоб сприяти митним органам у цій роботі, а також у запобіганні порушенням митного законодавства;

7) *гарантійна* – яка полягає в можливості надання митним брокером документу (гарантії) для забезпечення сплати боргу, який може виникнути, зокрема, щодо товарів, поміщених під процедуру спільного транзиту;

8) *представницька* – зміст якої полягає у захисті митним брокером інтересів суб'єктів ЗЕД у їхніх відносинах з органами державної влади, що здійснюють митний контроль від моменту постановки на облік у митному органі до завершення митного оформлення товару та сплати митних платежів, забезпечуючи чітку та ефективну комунікацію, вживаючи заходів для захисту законних прав та інтересів своїх клієнтів у процесі митного оформлення та, в разі необхідності, оскаржуючи рішення митних органів, які вони вважають незаконними або необґрунтованими;

9) *ризикова* – яка полягає в сукупності потенційних негативних наслідків, що можуть виникнути внаслідок професійної діяльності митних брокерів і вплинути на порушення прав та законних інтересів суб'єктів ЗЕД через: неналежне виконання митних формальностей під час надання послуг з декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України; недобросовісну конкуренцію на ринку митних брокерських послуг; змінами в законодавстві, що зумовлені прийняттям нових законів і підзаконних актів, змінами митних правил, введенням нових вимог до митного оформлення товарів; економіко-політичні фактори; запровадження спеціальних режимів господарювання (пандемія, воєнний стан тощо); діяльність органів державної влади, що мають контрольні повноваження; форс-мажорні обставини тощо;

10) *інноваційна* – сутність якої полягає у застосуванні новітніх діджитал-технологій, що дозволять осучаснити існуючі митні практики на рівні найкращих міжнародних стандартів при наданні митних брокерських послуг.

Отже, наведений аналіз функцій відбиває сутнісні властивості і призначення професійної посередницької діяльності митних брокерів в митному просторі України та в у вітчизняній економіці в цілому.

Окрім функціонального призначення, діяльність митних брокерів у митному просторі ґрунтується на певних принципах, які за критерієм суб'єктності можна поділити на *загальні, спеціальні і спеціалізовані*.

Загальні принципи поширюються на усіх суб'єктів господарювання незалежно від організаційно-правової форми, форми власності та мети здійснення діяльності (підприємницька або некомерційна).

На таких суб'єктів поширюються ст. 6 ГК України, яка містить перелік загальних принципів господарювання, до яких відносять: забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання; свобода підприємницької діяльності у межах, визначених законом; вільний рух капіталів, товарів та послуг на території України; обмеження державного регулювання економічних процесів у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції у підприємстві, еколо-

гічного захисту населення, захисту прав споживачів та безпеки суспільства і держави; захист національного товаровиробника; заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини.

Законодавче унормування загальних принципів передбачає наявність і інших, які є притаманними окремим видам господарської діяльності або особливим сферам господарювання, тобто, – *спеціальних і спеціалізованих*.

Приймаючи до уваги той факт, що митна брокерська діяльність є особливим видом посередницької підприємницької діяльності, то на суб'єктів, які її здійснюють, поширюються принципи, закріплені ст. 44 ГК України, які є спеціальними відносно принципів господарювання, що передбачені ст. 6 ГК України і поширюються виключно на тих суб'єктів господарювання, які здійснюють господарську діяльність з метою отримання прибутку (спеціальні).

Підприємництво, незалежно від ринку товарів, робіт чи послуг або сфери господарювання, в якій функціонують суб'єкти, що її здійснюють, ґрунтується на таких принципах: вільного вибору підприємцем видів підприємницької діяльності; самостійного формування підприємцем програми діяльності, вибору постачальників і споживачів продукції, що виробляється, залучення матеріально-технічних, фінансових та інших видів ресурсів, використання яких не обмежено законом, встановлення цін на продукцію та послуги відповідно до закону; вільного найму підприємцем працівників; комерційного розрахунку та власного комерційного ризику; вільного розпорядження прибутком, що залишається у підприємця після сплати податків, зборів та інших платежів, передбачених законом; самостійного здійснення підприємцем зовнішньоекономічної діяльності, використання підприємцем належної йому частки валютної виручки на свій розсуд (ст. 44 ГК).

Ґрунтовний аналіз загальних принципів господарювання та спеціальних принципів здійснення підприємницької діяльності не є предметом нашого дослідження, з огляду на те, що наука господарського права приділила цим питанням належну увагу [11; 12].

Фокус нашого наукового інтересу в цій частині буде спрямовано на розкриття *спеціалізованих принципів*, що характеризують діяльність митних брокерів. Ці принципи є характерними для такого виду підприємництва та застосовуються при вирішенні конкретних завдань, що виникають у процесі здійснення митної брокерської діяльності.

Проблематика дослідження спеціалізованих принципів в праві не є новою [13; 14; 15; 16; 17], проте, їх види та змістовна складова в царині митного брокерства не були предметом вивчення у вітчизняній юридичній науці.

Дослідження спеціалізованих принципів потребує звернення до категорії більш загального порядку – «принципів права» і їх ролі у системі правового регулювання суспільних відносин.

Роль принципів у правовій системі обумовлюється їх прямим або опосередкованим закріпленням у нормах права. Це зумовлено тим, що принципи, як фундаментальні засади права, всебічно відображають його сутність, слугуючи основою для формування та тлумачення конкретних правових норм.

Принципи права є імперативами, що концентровано відображають закономірності суспільних відносин, пронизують весь механізм суспільних правовідносин, включаючи організаційну та соціо-економічну структуру соціальних зв'язків, вони спрямовують і надають синхронності всьому механізму правового регулювання суспільних відносин, досконаліше розкривають місце права в суспільному житті та його розвитку. Принципи є найважливішими елементами будь-якого правового явища [18, с. 3].

Геєць І. В. обґрунтовує, що принципи права зазвичай розглядають як правові норми, які відрізняються найбільш загальним характером, високим рівнем абстракції. Отже, будучи складовою частиною правової системи, принципи права від звичайних правових норм відрізняються своєю фундаментальністю, високим ступенем узагальнення (абстракції), сталістю і стійкістю, значимістю для всього процесу правового регулювання суспільних відносин [19, с. 12].

Зайчук О. В. доводить, що в основу принципу покладені суспільні інтереси та потреби, які формуються і змінюються незалежно від волі законодавця. Отже, принципи права – це вихідні, визначальні ідеї, положення, установки, які складають моральну та організаційну основу виникнення, розвитку і функціонування права. Принципи права є не тільки правовою, а й філософською і соціологічною категоріями, оскільки вони спрямовують суспільну свідомість [20, с. 24].

Погоджуємося із науковою позицією Найдъон Ю. О., згідно якої принципи будь-якої діяльності – це основні керівні положення, сформульовані у вигляді певних правил, на яких вона базується. Зважаючи на зазначене, вироблення та розвиток теоретичного підґрунтя щодо розуміння сутності, змісту, системи принципів відіграє важливу роль для будь-якої сфери господарювання. Окреслена тенденція спостерігається і у сучасному науковому просторі, де кожна наукова галузь, зокрема і юридичні науки, одним із фундаментальних напрямів досліджень обирає теоретичне забезпечення основоположних засад власного існування – принципів. Автор доводить, що у контексті зазначеного доцільно звернути увагу на те, що принципи права мають декілька способів вираження, що використовуються в чинному законодавстві, а саме: безпосереднє формулювання їх у нормах права (текстуальне закріплення) і виведення принципів права зі змісту нормативно-правових актів (непряме закріплення). У сучасних умовах перший спосіб вираження принципів права, тобто безпосереднє формулювання їх у нормах права, досить часто є необхідною умовою для ефективного застосування законодавства. Законність у загальному її розумінні означає дотримання й виконання законодавства – законів і підзаконних нормативно-правових актів [21, с. 116].

Отже, зміст принципів права обумовлений об'єктивними соціальними закономірностями. Основоположні ідеї права виступають не довільними конструкціями людського розуму, а особливою формою вираження об'єктивних соціальних закономірностей. Принципи права фіксують у своєму змісті необхідні і суттєві зв'язки, наявні в суспільстві і в праві, дозволяють встановити такий порядок, який найбільшою мірою сприяє їх зміцненню й розвитку [22, с. 20].

На думку Грудзевич Ю. І., якщо принципи, зумовлені законодавством, підприємці змушені виконувати, здійснюючи свою діяльність у правовому полі, а дотри-

мання економічних принципів зумовлює ринкове середовище, то підтримка соціальних аспектів підприємництва більшою мірою залежить від самого підприємця. Для забезпечення позитивних тенденцій у системі господарювання, здійснення підприємництва відбувається за наявності сприятливих умов, які можна систематизувати за окремими групами: економічні передумови, основними з яких є перехід до ринкової економіки, роздержавлення та приватизація, демонополізація господарської діяльності, створення і функціонування на цій основі полісуб'єктних організаційних утворень, утвердження свободи підприємницької діяльності; політичні передумови, які забезпечують демократизацію та стабільність суспільного життя, сприятливу податкову, кредитну, митну та інші політики, гарантування державою недоторканості приватної власності, в тому числі інтелектуальної; соціально-психологічні передумови підприємницької діяльності передбачають створення сприятливого психологічного клімату в суспільстві, подолання негативного ставлення населення до підприємництва; правові умови розвитку підприємництва – це наявність у юридичній системі держави прийнятих законів та підзаконних актів, які забезпечують легітимність підприємницької діяльності та її правову захищеність [23, с. 11].

Вивчаючи питання етичних принципів здійснення підприємницької діяльності Власова В. та Борбіч М., спираючись на дослідження провідних вчених, зазначають, що існують окремі підходи до їх класифікації, зокрема: 1) принцип солідарності виникає, коли підприємець проявляє активний інтерес до блага інших і веде бізнес який примножує суспільні блага; 2) принцип ефективності означає оптимальне використання ресурсів для ведення відповідального бізнесу; 3) принцип раціональності передбачає усвідомлення цінності емоцій і почуттів, але враховують їх у такий спосіб, аби мати можливість приймати об'єктивні рішення; 4) принцип справедливості вимагає, щоб людина ставилася до інших людей так, як вона хотіла б, аби вони ставилися до неї. Підприємці не повинні продавати своїм клієнтам товари або послуги шляхом введення в оману, оскільки їх представники також не хотіли б, аби їх вводили в оману під час таких закупівель; 5) принцип утримання від навмисного заподіяння шкоди іншим тягне за собою повне усвідомлення наслідків дій, які пропонують у ділових транзакціях і подіях; 6) принцип рольової відповідальності визнає, що бізнес не має однакових зобов'язань перед усіма зацікавленими сторонами. Власне дослідження дозволило науковцям в процесі роботи систематизувати етичні принципи (як окремий напрям), яких мають дотримуватися підприємці, виділивши наступні: 1) повага до людей; 2) чесність і справедливість, відповідальність за власні дії та рішення, дотримання слова; 3) професійність та якість; 4) достовірність інформації про продукт, послугу; 5) здоров'я та безпека; 6) гідні умови та рівні права для працівників; 7) добросовісна конкуренція; 8) взаємовигідне партнерство; 9) діалог з владою та громадськістю; 10) легальність і законність, протидія корупції; 11) патріотизм та національні інтереси [24, с. 44].

Якщо вдаватися до питання спеціалізації принципів на окремих ринках товарів, робіт та послуг або в окремих сферах господарювання, то слід звернути увагу на наукові доробки таких дослідників як Трішкіна Н. І., Резнікова В. В., Кравець І. М.

Розглядаючи принципи посередницької діяльності на споживчому ринку України Трішкіна Н. І. наголошує, що посередники, як суб'єкти незалежного і специфічного бізнесу, здійснюють свою діяльність на основі таких принципів, як: 1) рівноправність сторін, тобто партнерські взаємовідносини посередника з виробниками і споживачами продукції, що передбачає альтернативність вибору контрагентів господарських зв'язків, однакову відповідальність за порушення умов договорів; 2) підприємливість, що означає господарську кмітливість, зацікавленість у реалізації резервів, винахідливість у вирішенні конкретних завдань; 3) оперативність, що передбачає мобільність, динамічність і своєчасність виконання завдань постачально-збутової діяльності; 4) обслуговування контрагентів, тобто діяльність, яка впливає з їхніх потреб, надання їм комплексу послуг; 5) економічна зацікавленість суб'єктів господарювання в організації опосередкованих каналів розподілу; 6) комерційні засади діяльності, тобто ділова активність, виходячи з потреби отримання посередником достатнього прибутку; 7) договірні засади взаємовідносин із контрагентами. Реалізація охарактеризованих принципів, як зазначає науковець, залежить від багатьох факторів: кваліфікації працівників посередницького підприємства, форм і методів господарювання, системи податків, доступності кредитів, величин цін і тарифів. Також для досягнення поставлених завдань торговельно-посередницькому підприємству необхідно керуватися такими принципами, як: нерозривний зв'язок торговельно-посередницьких послуг з принципами маркетингу; гнучкість посередницької діяльності, її спрямованість на облік постійно мінливих вимог ринку; уміння передбачати комерційні ризики; виділення пріоритетів; прояв особистої ініціативи; висока відповідальність за виконання прийнятих зобов'язань щодо торговельних операцій; націленість на досягнення кінцевого результату; прибутку [25, с. 253].

Резнікова В. В., Кравець І. М. на основі аналізу наукових досліджень низки вчених у сфері торговельно-посередницьких правовідносин, сформулювали ряд спеціалізованих принципів діяльності суб'єктів цієї сфери, серед яких слід виділили: 1) підвищення ролі стратегічного планування і управління для забезпечення стабільного виробництва та споживання продукції в народному господарстві, створення на цій основі умов для більш стійкого та надійного функціонування сфери обігу; 2) виділення економічних пріоритетів у стимулюванні матеріальних і фінансових потоків у найбільш ефективні галузі, зважаючи на господарсько-політичні та соціальні завдання, що вирішуються країною на певному етапі; 3) мобілізація внутрішніх резервів, забезпечення раціонального використання й економії фінансових, матеріальних ресурсів у кожній ланці народногосподарського комплексу; 4) підвищення відповідальності за виконання договірних зобов'язань щодо постачань і транспортування продукції всіма учасниками ринкового обороту на підставі взаємних прав та обов'язків, обумовлених господарськими договорами, контрактами, замовленнями; 5) найбільш ефективна організація процесу реалізації продукції, що випускається підприємствами, і закупівель матеріальних ресурсів споживачами в необхідному асортименті і в підготовленому до виробничого споживання вигляді при мінімальних витратах обігу та сукупних запасах; 6) створення економічних умов і використання марке-

тингових інструментів, що дають змогу якісно й ефективно задовольняти запити покупців, гнучко маневрувати матеріальними ресурсами і прискорювати їхню оборотність на користь стабілізації та зростання економіки; 7) створення сучасної матеріально-технічної бази з основними елементами ринкової інфраструктури в комерційній ланці, безперервне її вдосконалення для пропорційного розвитку сфери обігу відповідно до вимог сфери виробництва; 8) використання наукових методів управління матеріальними потоками на основі сучасних логістичних підходів і методів, широкого використання можливостей електронного ринку, системи мережі Інтернет з метою максимального і своєчасного задоволення ринкових запитів покупців; 9) використання форм і методів соціально-етичного маркетингу для встановлення механізмів взаємовигідних угод не тільки з ринковими партнерами, а й у суспільстві завдяки активному використанню комунікативних моделей, зокрема зв'язків із громадськістю [26, с. 221–222].

Аналіз наведених наукових підходів, щодо виокремлення принципів посередницької діяльності на споживчому ринку та діяльності у сфері торговельного посередництва доводять, що спеціалізація принципів, як визначальних ідей, положень, установок певного виду підприємництва, складають його змістовну та організаційну основу, та формують напрями його розвитку і функціонування на майбутнє.

На нашу думку, спеціалізовані принципи певного виду підприємництва (митної брокерської діяльності в нашому випадку) або конкретної сфери господарювання розкриваються через їх прояв в економічному просторі в цілому та через безпосередній вплив на діяльність суб'єктів господарювання. При цьому, не завжди способи формалізації таких принципів та практика застосування виявляється у нормах права, тобто, через їх текстуальне закріплення (пряме закріплення), або можуть бути виведені зі змісту нормативно-правових актів, як форми непрямого закріплення.

Повертаючись до розгляду питання про спеціалізовані принципи митних брокерів у митному просторі України, вважаємо за потрібне наголосити, що вони законодавчо не визначені. Основа їх формування має ґрунтуватися на загальних принципах господарювання та спеціальних принципах здійснення підприємницької діяльності, в першу чергу.

Проте, варто зазначити, що вітчизняний історичний досвід здійснення митної брокерської діяльності та визнані міжнародні практики її реалізації випрацювали звичаї, які діють ефективно при відсутності прямих приписів у нормативному акті або в договорі, мова іде про звичаї ділового обороту в яких втілюються засадничі ідеї певного виду підприємництва, які з часом їх застосування трансформуються у принципи.

Звичаї ділового обороту наділені ознаками, які сформульовані за допомогою оціночних категорій (правило повинно широко застосовуватися), або такими, що чітко визначені (застосування у певній сфері підприємництва, легальна непередбаченість, неформалізованість, підпорядкування обов'язковим правилам законодавства та умовам договору). На практиці це означає, що звичаї ділового обороту не можуть застосовуватися до відносин, що виникли між двома господарюючими

суб'єктами, але не у зв'язку з їх підприємницькою діяльністю, наприклад, із заподіяння майнової шкоди [27].

У п. 2 Інформаційного листа Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики застосування норм Цивільного та Господарського кодексів України» від 7 квітня 2008 року [28] зазначено, що відповідно до ч. 1 ст. 7 ЦК України звичаєм ділового обороту є правило поведінки, яке не встановлене актами цивільного законодавства, але є ustalеним у сфері ділового обороту.

Формування звичаєвих норм у торговельних відносинах необхідно у першу чергу пов'язувати із особливостями кожного виду торгівлі (товарами, роботами, послугами), оскільки кожній із них властиві специфічні риси, ustalені правила поведінки тощо. Саме постійне застосування одних і тих же правил у певному виді торгівлі зумовило появу дихотомії звичаєвих норм та правових норм, які перебувають у взаємозв'язку та взаємодоповнюють одне одного. Саме це дає підстави стверджувати, що правові звичаї у приватному праві мають свою давню історію використання і дотримання, і що тільки це дає підстави для розгляду на науковому рівні питань місця та ролі звичаїв у сучасній сфері приватноправового регулювання [29, с. 164].

Частина 4 ст. 265 ГК України передбачає, що сторони для визначення умов договорів поставки мають право використовувати відомі міжнародні звичаї, рекомендації, правила міжнародних органів та організацій, якщо це не заборонено прямо або у виключній формі цим Кодексом чи законами України.

Яскравим прикладом звичаїв ділового обороту, що віднаходять свій прояв у митній брокерській діяльності є міжнародні правила, визнані урядовими органами, юридичними компаніями та суб'єктами підприємницької діяльності по всьому світу як тлумачення найбільш застосованих в міжнародній торгівлі термінів – Інкотермс (International Commercial Terms).

З моменту прийняття Інкотермс Міжнародною торговою палатою (МТП) в 1936 році, ці беззаперечні всесвітні стандарти договірної діяльності регулярно коригуються (кожні 10 років), щоб не відставати від розвитку міжнародної торгівлі, вони враховують поширення зон, вільних від митних зборів, зростання використання електронного зв'язку в ділових угодах і зміни в практиці перевезень, що відбуваються останнім часом [30].

З 1 січня 2020 року набула чинності нова редакція правил Інкотермс (2020) (яка, до речі, не відмінює попередню – Інкотермс 2010), що активно застосовується суб'єктами ЗЕД при укладенні і виконанні зовнішньоекономічних договорів купівлі-продажу щодо поставки товарів.

Міжнародні правила Інкотермс мають значний вплив як на митну практику, так і на митну брокерську діяльність зокрема. Їхнє правильне розуміння та застосування є запорукою ефективного митного оформлення, виконання митних формальностей та декларування товарів, що сприяє розвитку зовнішньоекономічної діяльності та наповненню бюджету держави.

Кожне із 11 правил Інкотермс 2020 (EXW, FCA, FAS, FOB, CFR, CIF, CPT, CIP, DAP, DPU, DDP) містить застереження, що покладають зобов'язання, ризики, витрати за зовнішньоекономічним договором купівлі-продажу на покупця або продавця в частині виконання митних формальностей при експорті та імпорті.

Положення Інкотермс безпосередньо пов'язані із нормами МК України, що впливають на зміст та обсяг надання митним брокером послуг за укладеним договором із суб'єктом ЗЕД, в частині визначення розміру митної вартості товару та інших витрат замовника митних брокерських послуг.

Так, відповідно до п. п. 5–7 ч. 10 ст. 58 МК України, при визначенні митної вартості до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, додаються такі витрати (складові митної вартості), якщо вони не включалися до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті: 5) витрати на транспортування оцінюваних товарів до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України; 6) витрати на навантаження, вивантаження та обробку оцінюваних товарів, пов'язані з їх транспортуванням до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України; 7) витрати на страхування цих товарів.

До того ж, виходячи із змісту ст. 1.9 («Звичаї та практика») Принципів міжнародних комерційних договорів УНІДРУА (2016): 1) Сторони зобов'язані будь-яким звичаєм, на який вони погодилися, та практикою, яку вони встановили між собою; 2) Сторони зобов'язані будь-яким звичаєм, який є широко відомим та постійно застосовується у відповідній сфері міжнародної торгівлі сторонами, окрім випадків, коли застосовування такого звичаю не буде розумним [31].

Наведене унаочнює, що звичаї ділового обороту стають невід'ємною частиною професійної діяльності митних брокерів і знаходять своє вираження в принципі добросовісності при наданні митних брокерських послуг і виконанні прийнятих на себе зобов'язань, що виникають у правовідносинах із суб'єктами ЗЕД і формалізуються договором про надання митних брокерських послуг.

Проведений аналіз дозволяє нам виокремити принципи діяльності митних брокерів у митному просторі України та визначити їх зміст.

Варто зауважити, що такі принципи, в залежності від їх сутності, знаходять свій прояв як в горизонтальній площині, – у відносинах між митними брокерами і суб'єктами ЗЕД, де сторони є рівноправними, так і у вертикальних відносинах влади-підпорядкування, наприклад, із Держмитслужбою, Мінфіном або іншими органами державної влади.

До принципів діяльності митних брокерів у митному просторі України можна віднести наступні:

1) *свободи здійснення посередницької митної брокерської діяльності у межах, визначених законом* – цей принцип ґрунтується на загальній унормованій ідеї свободи підприємництва, закріпленій в Конституції України та Господарському кодексі України і полягає, перш за все в тому, що митний брокер як юридична особа-підприємець має право вільно, на власний розсуд обирати напрям митної брокерської діяльності (в повному обсязі або в частині) та організаційно-правову форму її здійснення, в порядку і на умовах передбачених законодавством;

2) *професійної компетентності*, який полягає у набутті та підтриманні належного рівня професійних знань та вмінь, що відповідають сучасному рівню знань та компетенції митного брокера, які є необхідними для надання суб'єктам ЗЕД якісних послуг;

3) *якості надання митних брокерських послуг*, під яким розуміється ступінь відповідності послуги, сукупності обов'язкових вимог або очікувань замовника і відповідності її звичайній ринковій практиці, яка характеризується результативністю, ефективністю, своєчасністю, доступністю, повнотою надання і визначається належним співвідношенням ціни та якості;

4) *достовірності інформації про митну брокерську послугу*, сутність якого полягає у забезпеченні своєчасного надання повної, точної, доступної, прозорої інформації про послугу, як до укладення договору про надання митних брокерських послуг, так і в процесі його виконання на запит замовника;

5) *самостійного формування митним брокером програми діяльності*, який реалізується через вільний вибір контрагентів за договорами про надання митних брокерських послуг та встановлення ринкових цін на такі послуги, відповідно до закону;

6) *добросовісності при здійсненні митної брокерської діяльності*, зміст якого полягає у сумлінній ринковій поведінці митного брокера на всіх стадіях реалізації митних посередницьких правовідносин із суб'єктами ЗЕД, з метою досягнення ефективних економічних результатів, які відповідають договору про надання митних брокерських послуг, звичаям ділового обороту та усталеним практикам ринку митних брокерських послуг, з урахуванням інтересів сторін;

7) *професійної етики митного брокера*, який втілюється через забезпечення високих стандартів діяльності митного брокера, шляхом надання результативної, ефективної, своєчасної, доступної, прозорої митної брокерської послуги, у відповідності до ринкових стандартів провадження митної брокерської діяльності;

8) *законності при здійсненні митної брокерської діяльності*, який полягає у суворому дотриманні законів, підзаконних нормативно-правових актів, актів локального нормотворення та правил ринкової поведінки;

9) *відповідальності*, який реалізується при порушенні митним брокером правил здійснення митної брокерської діяльності та (або) зобов'язань прийнятих на себе за договором про надання митних брокерських послуг, що тягнуть за собою несприятливі економічні та (або) правові наслідки, у результаті застосування до суб'єктів митної брокерської діяльності передбачених законодавством або договором санкцій за вчинені правопорушення;

10) *добросовісної конкуренції*, за якого митний брокер під час здійснення професійної посередницької діяльності дотримується чесних і добрих звичаїв, вимог добросовісності, розумності та справедливості, завдяки чому отримує переваги в конкурентній боротьбі, а суб'єкти ЗЕД мають можливість вільно обирати митну брокерську послугу належної якості;

11) *забезпечення національних інтересів*, який полягає у спрямованості дій митних брокерів при наданні митних брокерських послуг суб'єктам ЗЕД та при взаємодії з органами державної влади на ефективне функціонування і активний розвиток сукупності загальнонаціональних цілей і базових цінностей, що відіграють значущу роль у стратегії та тактиці забезпечення економічної безпеки держави;

12) *впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій* – цей принцип дозволяє підвищити конкурентоспроможність суб'єктів митної брокерської діяльності у митному просторі України, поліпшувати якість та прозорість надання митних брокерських послуг, забезпечувати рівний доступ замовників до публічної інформації про діяльність митних брокерів, сприяти всебічній інтеграції ринку митних брокерських послуг у національну систему цифрової трансформації України;

13) *комерційних засад діяльності*, який реалізується при здійсненні митним брокером самостійної, ініціативної, систематичної, на власний ризик митної брокерської діяльності шляхом надання специфічних послуг, з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку;

14) *соціальної відповідальності*, за змістом якого суб'єкти митної брокерської діяльності при наданні митних брокерських послуг впроваджують ініціативи спрямовані на забезпечення інтересів суспільства, навколишнього середовища, одночасно досягаючи при цьому власних цілей як суб'єктів підприємницької діяльності, що досягається через: відповідальне ставлення до замовників, працівників, партнерів, активну соціальну позицію та сприяння сталому розвитку;

15) *забезпечення оптимальної взаємодії та узгодження вертикальних зв'язків і горизонтальних відносин* при здійсненні митної брокерської діяльності, який полягає в безконфліктному узгодженні публічно-приватних інтересів, що виникають між суб'єктами ринку митних брокерських послуг, суб'єктами ЗЕД та суб'єктами організаційно-господарських повноважень, які наділені господарською компетенцією і мають право приймати рішення відносно діяльності митних брокерів, у встановлених законом межах.

Висновки. Підводячи підсумок, вважаємо за доцільне зазначити, що дослідження функцій та принципів діяльності митних брокерів у митному просторі України є фундаментом для розуміння сутності та механізму дії норм чинного законодавства, а також умов їх ефективного застосування в частині визначення особливостей правового становища суб'єктів митної брокерської діяльності. Ці два елементи виступають основоположними і визначають сутність правового регулювання аналізованих суспільних відносин. Функції діяльності митних брокерів у митному просторі України виражають практичні напрями впливу, визначаючи цілі та завдання митної брокерської діяльності. Принципи, в свою чергу, втілюють ідейну основу, закріплюючи фундаментальні засади, на яких така діяльність ґрунтується. Взаємодія функцій та принципів формує дієвий механізм правового регулювання, який сприяє впорядкуванню суспільних відносин, забезпечуючи їх чітку організацію та узгодженість.

Таким чином, дослідження функцій та принципів діяльності митних брокерів у митному просторі України не лише розкриває сутність митної брокерської діяльності та висвітлює особливості правового становища суб'єктів, що її здійснюють, але й дає змогу оцінити її ефективність та визначити шляхи вдосконалення в контексті мінливих суспільних потреб.

Література

1. Андреев А. Механізм правового регулювання суспільних відносин: окремі аспекти щодо визначення поняття та особливостей. *Підприємництво, господарство і право*. 6/2019. С. 125–128. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/23.pdf>. С. 125–128.
2. Скакун О. Ф. Теория государства и права. Х. : Консум, 2000. 704 с.
3. Кузніченко С.О. Становлення та розвиток інституту надзвичайних адміністративно-правових режимів в Україні : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07. Сімферополь, 2010. 463 с.
4. Скакун О.Ф. Теория государства и права (энциклопедический курс) : Учебник. Харьков : Эспада, 2005. 840 с.
5. Калюжний Р. А., Лапка О. Я., Пікуля Т. О. Правові стимули в механізмі правового стимулювання. К. : «МП Леся», 2013. 204 с.
6. Павлюков І. І. Правові засоби: поняття, види, функції та взаємодія в процесі регулювання суспільних відносин. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2023. *Серія Право*. Випуск 75: частина 1. С. 41–46. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/03/8.pdf>.
7. Пацурія Н. Б. Теоретичні проблеми страхових правовідносин (господарсько-правовий аспект) : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.04. Київ, 2014. 497 с.
8. Кузь С. В. Реалізація функцій права у контексті механізму правового регулювання. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького* : журнал. *Серія Право*. № 4 (16), 2017. С. 69–72. URL: <https://visnyk.iful.edu.ua/wp-content/uploads/2019/02/16-13-17.pdf>.
9. Сочка К.А. Діяльність митних посередників в сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського Університету* 2023. *Серія Економіка*. Випуск 2 (62). С. 135–140. URL: <http://visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/article/view/290519>.
10. Резнікова В., Кравець І. Поняття, види та склад торговельно-посередницьких правовідносин. *Право України*. 2019, № 8. С. 210–228. URL: <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/handle/765432198/220>.
11. Резнікова В. Суб'єкти посередницьких правовідносин. *Університетські наукові записки*. 2011, 4 (40). С. 154–163.
12. Вінник О. М. Господарське право: Курс лекцій. К. : Атіка. 2004. 624 с.
13. Щербина В. С. Господарське право: підруч. К. : Юрінком Інтер. 2009. 640 с.
14. Юхимюк О. М. Особливості викладу принципів права у національному законодавстві. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. *Серія: Юридичні науки*. Херсон, 2013. Вип. 6. Т. 1. С. 12–15. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/9906/3/03.pdf>;
15. Слободенюк І. В. Принципи діяльності сервісних центрів МВС України: поняття та класифікація. *Право і суспільство*. № 4 / 2020. С. 202–207. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/4_2020/31.pdf;
16. Саленко О. В. Принцип спеціалізації у національній системі судоустрою. *Вісник кримінального судочинства*, 2018. № 3. С. 94–101. URL: http://vkslaw.knu.ua/images/verstka/3_2018_Salenko.pdf.
17. Теорія держави та права : навч. посіб. / [С. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.]; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. К. : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
18. Кривицький Ю. В. Спеціалізовані норми права в механізмі правового регулювання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. К., 2010. 260 с.
19. Бабенко А. М., Борисова О. О., Шаповалова І. О. Принципи права: поняття та класифікація. *Прикарпатський юридичний вісник*. Випуск 3(44), 2022. С. 3–7. URL: http://piv.nuoua.od.ua/v3_2022/1.pdf.
20. Геєць І. В. Місце принципів права в системі джерел права. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 6/2021. 10–12. URL: http://lsej.org.ua/6_2021/3.pdf.
21. Зайчук О. В. Принципи права в контексті розвитку загальної теорії держави і права. С. 22–28. URL: <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63854/04-Zaychuk.pdf?sequence=1>.
22. Найд'юн Ю. О. Принципи права як фундаментальні засади оперативної діяльності служби безпеки України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету* *Серія «Право»*, 2017. № 46. Том 2. С. 114–117. URL: <https://dSPACE.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/34113/1/>

% D0 % 9F % D0 % A0 % D0 % 98 % D0 % 9D % D0 % A6 % D0 % 98 % D0 % 9F % D0 % 98 % 20 % D0 % 9F % D0 % A0 % D0 % 90 % D0 % 92 % D0 % 90 % 20 % D0 % AF % D0 % 9A % 20 % D0 % A4 % D0 % A3 % D0 % 9D % D0 % 94 % D0 % 90 % D0 % 9C % D0 % 95 % D0 % 9D % D0 % A2 % D0 % 90 % D0 % 9B % D0 % AC % D0 % 9D % D0 % 86 % 20 % D0 % 97 % D0 % 90 % D0 % A1 % D0 % 90 % D0 % 94 % D0 % 98.pdf.

23. Бахновська І. П. Риси принципів права: теоретичні аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2013. Вип. 23. Ч. 1. Т. 1. С. 18–22. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/6554/1/%d0%a0%d0%98%d0%a1%d0%98%20%d0%9f%d0%a0%d0%98%d0%9d%d0%a6%d0%98%d0%9f%d0%86%d0%92%20%d0%9f%d0%a0%d0%90%d0%92%d0%90.pdf>.

24. Грудзевич Ю. І. Сутність механізму реалізації підприємницької діяльності та його складових. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Економіка»: збірник наукових праць. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. Випуск 25. С. 9–14. URL: <https://ecj.oa.edu.ua/articles/2014/n25/4.pdf>.

25. Власова В., Борбіч М. Етичні принципи в підприємницькій діяльності. *Підприємництво та інновації*. 2022 (23). С. 42–46. URL: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/493/480>.

26. Трішкіна Н. І. Принципи посередницької діяльності на споживчому ринку України. 2016/5. *Економіка і суспільство*. С. 252–255. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/5_ukr/45.pdf.

27. Вороняк А. С. Застосування звичаїв ділового обороту. *Судова влада України*: веб-портал. URL: <https://vl.arbitr.gov.ua/sud5004/pres-centr/news/284603/>.

28. Про деякі питання практики застосування норм Цивільного та Господарського кодексів України: Інформаційний лист Вищого господарського суду України від 7 квітня 2008 року № 01-8/211. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_211600-08#Text.

29. Стрілець О. М. Звичаї ділового обороту як особлива форма права. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 18: *Економіка і право*. 2014. Вип. 24. С. 162–169. URL: <https://chasopys.law.pnu.kiev.ua/archive/24/25.pdf>.

30. Інкогермс Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати (редакція 2000 року) від 1 січня 2000 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988_007#Text.

31. Unidroit Principles of International Commercial Contracts (2016). URL: <https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2021/06/Unidroit-Principles-2016-English-i.pdf>.

Анотація

Іванченко Е. П. До питання про функції та принципи діяльності митних брокерів у митному просторі України (господарсько-правовий аспект). – Стаття.

Стаття присвячена дослідженню функцій та принципів діяльності митних брокерів, як вагомих правових засобів регулювання суспільних відносин митного посередництва в загальному механізмі правового регулювання.

Аналіз доктрини господарського права та митного законодавства України дозволив автору сформулювати висновок відносно того, що митні брокери, як суб'єкти посередницької підприємницької діяльності відіграють важливу роль у сучасній системі міжнародної торгівлі, сприяючи безперешкодному переміщенню товарів через митний кордон України тощо, отже, їхні функції та принципи діяльності у митному просторі України є специфічними.

Серед основних функцій митних брокерів при здійсненні ними професійного посередництва, автором виділені, проаналізовані та змістовно наповнені наступні: інформаційна; стимулююча; комунікативна; організаційна; експертна; контрольна; гарантійна; представницька; ризикова; інноваційна.

Автор відзначає, що окрім функціонального призначення, діяльність митних брокерів ґрунтується на певних принципах, які за критерієм суб'єктності поділяються на загальні, спеціальні і спеціалізовані.

Фокус наукового інтересу автора у статті спрямовано на розкриття спеціалізованих принципів, до яких він відносить наступні: свободи здійснення посередницької митної брокерської діяльності у межах, визначених законом; професійної компетентності; якості надання митних брокерських послуг; достовірності інформації про митну брокерську послугу; самостійного формування митним брокером програми діяльності; добросовісності при здійсненні митної брокерської діяльності; професійної етики митного брокера; законності при здійсненні митної брокерської діяльності; відповідальності; добросовісної конкуренції; забезпечення національних інтересів; впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій; комерційних засад діяльності; соціальної відповідальності; забезпечення оптимальної взаємодії та узгодження вертикальних зв'язків і горизонтальних відносин.

За результатами дослідження, автор формулює висновок про те, що дослідження функцій та принципів діяльності митних брокерів у митному просторі України є фундаментом для розуміння сутності та механізму дії норм чинного законодавства, а також умов їх ефективного застосування в частині визначення особливостей правового становища суб'єктів митної брокерської діяльності. Ці два елементи виступають основоположними і визначають сутність правового регулювання аналізованих суспільних відносин.

Ключові слова: господарська (підприємницька) діяльність, митна брокерська діяльність, митне посередництво, механізм правового регулювання, господарські правовідносини, митне посередницьке правовідношення, правові засоби, принципи діяльності митних брокерів, функції діяльності митних брокерів.

Summary

Ivanchenko E. P. To the question of the functions and principles of customs brokers in the customs space of Ukraine (economic and legal aspect). – Article.

The article is devoted to the study of the functions and principles of customs brokers, as a significant legal means of regulating social relations of customs mediation in the general mechanism of legal regulation.

The analysis of the doctrine of economic law and customs legislation of Ukraine allowed the author to formulate a conclusion regarding the fact that customs brokers, as subjects of intermediary business activity, play an important role in the modern system of international trade, contributing to the smooth movement of goods across the customs border of Ukraine, etc., therefore, their functions and the principles of activity in the customs space of Ukraine are specific.

Among the main functions of customs brokers in the course of their professional mediation, the author identified, analyzed and enriched the following: informative; stimulating; communicative; organizational; expert; control; warranty; representative; risky; innovative.

The author notes that in addition to the functional purpose, the activity of customs brokers is based on certain principles, which are divided into general, special and specialized according to the criterion of subjectivity.

The focus of the author's scientific interest in the article is aimed at the disclosure of specialized principles, to which he refers the following: freedom of intermediary customs brokerage activity within the limits defined by law; professional competence; the quality of providing customs brokerage services; reliability of information about the customs brokerage service; independent formation of the activity program by the customs broker; good faith in carrying out customs brokerage activities; professional ethics of a customs broker; legality in carrying out customs brokerage activities; responsibility; fair competition; ensuring national interests; implementation of the latest information and communication and digital technologies; commercial principles of activity; social responsibility; ensuring optimal interaction and coordination of vertical connections and horizontal relations.

According to the results of the research, the author formulates the conclusion that the study of the functions and principles of customs brokers in the customs space of Ukraine is the foundation for understanding the essence and mechanism of action of the norms of the current legislation, as well as the conditions for their effective application in terms of determining the peculiarities of the legal status of customs subjects brokerage activity. These two elements are fundamental and determine the essence of the legal regulation of the analyzed social relations.

Key words: economic (entrepreneurial) activity, customs brokerage activity, customs brokerage, mechanism of legal regulation, economic legal relations, customs intermediary legal relationship, legal means, principles of customs brokers, functions of customs brokers.